ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 28ης Ιανουαρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-303/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Verbraucherschutzverein eV

και

Sektkellerei G. C. Kessler GmbH und Co.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΟΚ) 2333/92 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1992, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με την περιγραφή και την παρουσίαση των αφρωδών οίνων και αεριούχων αφρωδών οίνων (ΕΕ L 231, σ. 9),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, D. A. O. Edward και M. Wathelet (εισηγητή), δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Verbraucherschutzverein eV, εκπροσωπουμένη από τον N. Reich, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Βρέμης,

— η Sektkellerei G. C. Kessler GmbH und Co., εκπροσωπουμένη από τον K. Bauer, δικηγόρο Κολωνίας,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον E. Röder, Ministerialrat στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον F. Pascal, σύμβουλο κεντρικής διοικήσεως στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια στην ίδια διεύθυνση,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον K.-D. Borchardt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Verbraucherschutzverein eV, εκπροσωπουμένης από τον N. Reich, της Sektkellerei G. C. Kessler GmbH und Co., εκπροσωπουμένης από τον K. Bauer, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από την C. Vasak, βοηθό γραμματέα στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τον K.-D. Borchardt, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιουλίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 26ης Ιουνίου 1997, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Αυγούστου 1997, το Bundesgerichtshof υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΟΚ) 2333/92 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1992, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με την περιγραφή και την παρουσίαση των αφρωδών οίνων και αεριούχων αφρωδών οίνων (ΕΕ L 231, σ. 9).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Verbraucherschutzverein eV (στο εξής: Verbraucherschutzverein), ενώσεως προστασίας των καταναλωτών, και της Sektkellerei G. C. Kessler GmbH und Co. (στο εξής: Kessler) σε σχέση με τη χρησιμοποίηση της περιγραφικής ενδείξεως Hochgewächs στην ετικέτα των φιαλών του Sekt (αφρώδους οίνου) που διαθέτει στο εμπόριο η εν λόγω εταιρία.

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2392/89 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1989, θεσπίζει τους γενικούς κανόνες για την περιγραφή και την παρουσίαση των οίνων και των γλευκών σταφυλιών (ΕΕ L 232, σ. 13).

4 Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού απαριθμεί τις περιγραφικές ενδείξεις που πρέπει να εμφανίζονται στην επισήμανση με ετικέτα των οίνων ποιότητας που παράγονται σε ορισμένες περιοχές (στο εξής: v. q. p. r. d.). Στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', της διατάξεως διευκρινίζεται ότι για τους οίνους αυτούς η εν λόγω περιγραφή:

«μπορεί να συμπληρώνεται με την ένδειξη:

(...)

γ) ενός σήματος με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 40·

(...)

κ) διευκρινίσεων που αφορούν:

— τη μέθοδο παραγωγής,

— τον τύπο του προϊόντος,

— το ιδιαίτερο χρώμα του v. q. p. r. d.

εφόσον οι ενδείξεις αυτές προσδιορίζονται από κοινοτικές διατάξεις ή από το κράτος μέλος παραγωγής. Εντούτοις, η χρησιμοποίηση τέτοιων ενδείξεων μπορεί να απαγορευθεί για την περιγραφή v. q. p. r. d. προερχομένων από καθορισμένη περιοχή όπου οι εν λόγω ενδείξεις δεν είναι παραδοσιακές ή συνήθεις·

(...)».

5 Από το άρθρο 40, παράγραφος 2, του κανονισμού 2392/89 προκύπτει ότι το σήμα δεν πρέπει να είναι ικανό να επιφέρει σύγχυση ή να παραπλανήσει τον καταναλωτή.

6 Σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 2, στοιχείο κ', του κανονισμού 2392/89, το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 3201/90 της Επιτροπής, της 16ης Οκτωβρίου 1990, περί των λεπτομερειών εφαρμογής για τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση οίνων και γλεύκων σταφυλής (ΕΕ L 309, σ. 1), ορίζει ότι η ένδειξη Riesling-Hochgewächs μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον χαρακτηρισμό ενός γερμανικού v. q. p. r. d.

7 Η περιγραφή και η παρουσίαση των αφρωδών οίνων και των αεριούχων αφρωδών οίνων αποτελούν το αντικείμενο ειδικών διατάξεων που περιλαμβάνονται στον κανονισμό 2333/92.

8 Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού διευκρινίζει τις υποχρεωτικές ενδείξεις που πρέπει να περιλαμβάνονται στην επισήμανση με ετικέτα των φιαλών αφρωδών ή αφρωδών αεριούχων οίνων.

9 Δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, του κανονισμού 2333/92, η περιγραφή στην επισήμανση με ετικέτα μπορεί να συμπληρώνεται με άλλες ενδείξεις, εφόσον «δεν υπάρχει κίνδυνος να δημιουργήσουν σύγχυση στα άτομα στα οποία απευθύνονται οι πληροφορίες αυτές».

10 Συναφώς από την όγδοη αιτιολογική σκέψη προκύπτει ότι

«(...) για να διευκολυνθεί το εμπόριο των προϊόντων αυτών, θα πρέπει να επιτραπεί στους ενδιαφερόμενους να επιλέγουν τις προαιρετικές ενδείξεις που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν και να μην καταρτιστεί εξαντλητικός κατάλογός τους· ότι, ωστόσο, αυτή η επιλογή πρέπει να περιοριστεί σε ενδείξεις που δεν είναι ανακριβείς και δεν προκαλούν σύγχυση στον τελικό καταναλωτή ή σε άλλα πρόσωπα στα οποία απευθύνονται».

11 Το άρθρο 6 του κανονισμού 2333/92 επιτρέπει τη μνεία στην ετικέτα διαφόρων προαιρετικών ενδείξεων. Η παράγραφος 8 του εν λόγω άρθρου προβλέπει, ειδικότερα, τα εξής:

«Ένδειξη σχετική με ανώτερη ποιότητα δεν επιτρέπεται παρά μόνο για:

— ένα v. m. q. p. r. d.,

— έναν αφρώδη οίνο ποιότητας

(...)»

12 Το άρθρο 13 του κανονισμού 2333/92 ορίζει τα εξής:

«1. Η περιγραφή και η παρουσίαση των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, καθώς και κάθε διαφημιστική τους προβολή δεν πρέπει να είναι ανακριβείς και φύσεως δυναμένης να προκαλέσει σύγχυση ή να παραπλανήσει τα άτομα στα οποία απευθύνονται (...).

2. Όταν η περιγραφή, η παρουσίαση και η διαφήμιση για τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, συμπληρώνονται με σήματα, αυτά δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνουν λέξεις, τμήματα λέξεων, σύμβολα ή εικόνες οι οποίες:

α) είναι ικανές να προκαλέσουν σύγχυση ή να παραπλανήσουν τα πρόσωπα στα οποία απευθύνονται κατά την έννοια της παράγραφου 1

ή

β) μπορούν να εκληφθούν ως μέρος ή σύνολο της περιγραφής επιτραπέζιου οίνου, οίνου ποιότητας παραγομένου σε καθορισμένη περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του v. m. q. p. r. d., ή εισαγόμενου οίνου η περιγραφή του οποίου ρυθμίζεται από κοινοτικές διατάξεις, ή να εκληφθούν ως περιγραφή άλλου προϊόντος που αναφέρεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, ή να είναι ταυτόσημες με την περιγραφή ενός τοιούτου προϊόντος, χωρίς όμως τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη σύσταση του προϊόντος βάσεως του εν λόγω αφρώδους οίνου να δικαιούνται τέτοια περιγραφή ή παρουσίαση.

3. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 2, στοιχείο β', ο κάτοχος ευρύτατα γνωστού σήματος που έχει καταχωρηθεί για προϊόν που αναφέρεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, το οποίο περιέχει λέξεις ταυτόσημες με το όνομα καθορισμένης περιοχής ή γεωγραφικής ενότητας περισσότερο περιορισμένης από μια καθορισμένη περιοχή, μπορεί, ακόμη και αν δεν δικαιούται να χρησιμοποιεί το όνομα

αυτό δυνάμει της παραγράφου 2, να εξακολουθήσει να χρησιμοποιεί το σήμα όταν αυτό αντιστοιχεί στην ταυτότητα του αρχικού κατόχου του ή του αρχικού παρόχου του ονόματος, εφόσον η καταχώρηση του σήματος έχει πραγματοποιηθεί τουλάχιστον 25 χρόνια πριν από την επίσημη αναγνώριση του εν λόγω γεωγραφικού ονόματος από το κράτος μέλος παραγωγής, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 823/87 όσον αφορά τους v. q. p. r. d. και εφόσον το σήμα έχει πράγματι χρησιμοποιηθεί χωρίς διακοπή.

Τα σήματα που πληρούν τις προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου δεν μπορούν να αντιτάσσονται στη χρήση των ονομάτων των γεωγραφικών ενοτήτων που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή ενός v. q. p. r. d.»

13 Η δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη του ως άνω κανονισμού διευκρινίζει, στο πλαίσιο αυτό, ότι για να δημιουργηθούν συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων αεριούχων αφρωδών οίνων θα πρέπει

«να απαγορευθεί η προσθήκη, στην περιγραφή ή την παρουσίαση των οίνων αυτών, στοιχείων που ενδεχομένως θα δημιουργήσουν σύγχυση ή εσφαλμένες εντυπώσεις στα πρόσωπα που απευθύνονται· ότι θα πρέπει, ιδιαίτερα, να προβλεφθούν παρόμοιες απαγορεύσεις όσον αφορά τα σήματα που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή αφρωδών ή αεριούχων αφρωδών οίνων».

Η διαφορά της κύριας δίκης

14 Η Kessler παράγει αφρώδη οίνο (Sekt) χρησιμοποιώντας ως προϊόν βάσεως οίνο γαλλικής καταγωγής προερχόμενο από κλήμα της ποικιλίας Chardonnay και τον διαθέτει στο εμπόριο, επί εξήντα περίπου έτη, υπό την περιγραφική ένδειξη Kessler Hochgewächs, που στη Γερμανία προστατεύεται ως σήμα από τις 7 Ιουνίου 1950.

15 Από το 1986 η περιγραφική ένδειξη Riesling Hochgewächs προστατεύεται στη Γερμανία και περιγράφει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 a της Weinordung (κανονιστικής αποφάσεως περί οίνου, στο εξής: WeinVO) — το οποίο κατέστη, το 1995, το άρθρο 34 της WeinVO (*BGBl.* I, σ. 630) —, λευκό οίνο που πληροί ορισμένα κριτήρια ποιότητας και παράγεται αποκλειστικά από σταφύλια της ποικιλίας αμπέλου Riesling. Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«Ένας λευκός οίνος δεν μπορεί να περιγράφεται με την ένδειξη Riesling Hochgewächs παρά μόνον εφόσον, πρώτον, παράγεται αποκλειστικά από σταφύλια της ποικιλίας Riesling, δεύτερον, το γλεύκος που λαμβάνεται από τα σταφύλια αυτά έχει φυσικό αλκοολικό τίτλο ανώτερο κατά 1,5 % τουλάχιστον κατ' όγκον του ελάχιστου φυσικού αλκοολικού τίτλου που έχει οριστεί για τη συγκεκριμένη περιοχή παραγωγής ή για το τμήμα αυτής στο οποίο συνελέγησαν τα σταφύλια και, τρίτον, ο εν λόγω οίνος έλαβε βαθμό ποιότητας τουλάχιστον 3,0 κατά τον επίσημο έλεγχο ποιότητας».

16 Η Verbraucherschutzverein άσκησε αγωγή ενώπιον του Landgericht προκειμένου να απαγορευθεί στην Kessler να εξακολουθήσει να διαθέτει στο εμπόριο τους αφρώδεις οίνους της υπό την περιγραφή Hochgewächs, διότι η περιγραφή αυτή είναι ικανή να παραπλανήσει τον καταναλωτή, δημιουργώντας του την εσφαλμένη εντύπωση ότι ο οίνος αυτός παρήχθη με βάση το Riesling, και διότι, κατά συνέπεια, είναι αντίθετη προς το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92, καθώς και προς ορισμένες διατάξεις του Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (γερμανικού νόμου περί αθεμίτου ανταγωνισμού).

17 Ενώπιον του Landgericht η Kessler υποστήριξε, αντιθέτως, ότι η παραπλάνηση του κοινού αποκλείεται διότι, αφενός, η εναγομένη δεν χρησιμοποιεί το σύνολο της περιγραφής Riesling Hochgewächs και, αφετέρου, ο καταναλωτής δεν συνάγει από την περιγραφή ενός αφρώδους οίνου συμπεράσματα ως προς την ταυτότητα του χρησιμοποιουμένου βασικού οίνου. Επικουρικώς, η Kessler ισχυρίστηκε ότι έχει κεκτημένο δικαίωμα όσον αφορά την περιγραφή Kessler Hochgewächs, λόγω του ότι η περιγραφή αυτή χρησιμοποιείται από το 1950 ως προστατευόμενο σήμα στη Γερμανία και ότι η ερμηνεία του κανονισμού 2333/92 δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την προσβολή του εν λόγω δικαιώματος επί του σήματος.

18 Το Landgericht απέρριψε την αγωγή της Verbraucherschutzverein, η οποία άσκησε έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht Köln. Το δικαστήριο αυτό απέρριψε επίσης την έφεση με την αιτιολογία ότι, καίτοι είναι πολύ πιθανό ότι σε ένα σημαντικό τμήμα των καταναλωτών θα δημιουργηθεί η εντύπωση ότι ο οίνος που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του προϊόντος βάσεως πληροί τα κριτήρια σχετικά με την ποικιλία αμπέλου και την ποιότητα ενός οίνου Riesling Hochgewächs, υπό την έννοια της WeinVo, μόνον οι καταναλωτές που γνωρίζουν την περιγραφή Riesling Hochgewächs όσον αφορά τους οίνους μπορούν να παραπλανηθούν και ότι, εν πάση περιπτώσει, η Verbraucherschutzverein δεν απέδειξε ότι ένα σημαντικό τμήμα των εν λόγω καταναλωτών παραπλανήθηκε. Όμως, κατά το εφετείο, για την εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92, δεν αρκεί απλώς να διαπιστωθεί ότι το γεγονός ότι ο όρος Hochgewächs που περιλαμβάνεται στην ετικέτα των φιαλών αφρώδους οίνου είναι ταυτόσημος με ένα μέρος της περιγραφής άλλου οίνου που παρασκευάζεται βάσει διαφορετικών κριτηρίων ενείχε ενδεχομένως αφ' εαυτού κίνδυνο συγχύσεως (abstrakte Verwechslungs-bzw. Irreführungsgefahr), αλλά και να αποδειχθεί ότι ο όρος αυτός ήταν πράγματι ικανός να παραπλανήσει τους καταναλωτές (konkrete Verwechslungs-bzw. Irreführungsgefahr).

19 Επιληφθέν της υποθέσεως κατόπιν αναιρέσεως (Revision) που άσκησε η Verbraucherschutzverein, το Bundesgerichtshof εξέφρασε αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το ζήτημα που ανακύπτει στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης έγκειται στο κατά πόσον η απαγόρευση χρησιμοποιήσεως ορισμένων σημάτων, την οποία θεσπίζει η διάταξη αυτή, προϋποθέτει απλώς κίνδυνο συγχύσεως, χωρίς να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι η χρησιμοποιούμενη ένδειξη είναι πράγματι ικανή να παραπλανήσει τους καταναλωτές και να επηρεάσει, κατά συνέπεια, την οικονομική συμπεριφορά τους.

20 Συναφώς, το Bundesgerichtshof διερωτάται ειδικότερα αν η εναλλακτική χρήση των εκφράσεων «πρόκληση συγχύσεως» και «παραπλάνηση» στις παραγράφους 1 και 2, στοιχείο α', του άρθρου 13, ενώ η παράγραφος 2, στοιχείο β', του ιδίου άρθρου αφορά μόνον το κατά πόσον οι εν λόγω περιγραφές «μπορούν να εκληφθούν» ως κάτι διαφορετικό, θα μπορούσε να σημαίνει ότι, στις δύο πρώτες περιπτώσεις, η απαγόρευση προϋποθέτει την απόδειξη του κινδύνου πραγματικής παραπλανήσεως των προσώπων ενώ, στην περίπτωση την οποία καλύπτει το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', αρκεί η διαπίστωση ότι οι οικείες ονομασίες «μπορούν» οι ίδιες να εκληφθούν ως κάτι διαφορετικό.

21 Στην περίπτωση κατά την οποία θα γινόταν δεκτή η τελευταία ερμηνεία, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί επίσης αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα, ενόψει της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της απορρέουσας από τα ανωτέρω προσβολής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία για να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Αρκεί, για την εφαρμογή της απαγορεύσεως του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του προαναφερθέντος κανονισμού, η διαπίστωση ότι μία λέξη του σήματος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή του αφρώδους οίνου (εν προκειμένω: Hochgewächs) μπορεί να προκαλέσει σύγχυση με τμήμα της περιγραφής ενός οίνου (που δεν χρησιμοποιείται) για τη σύσταση του προϊόντος βάσεως του αφρώδους οίνου (εν προκειμένω: Riesling Hochgewächs), ακόμη και αν δεν διαπιστώνονται ούτε πεπλανημένες και επηρεάζουσες την αγοραστική συμπεριφορά αντιλήψεις σημαντικού τμήματος των καταναλωτών ως προς τη σύνθεση του προϊόντος βάσεως ούτε πρόθεση του κατόχου του σήματος να εξαπατήσει τους καταναλωτές;

2) Στην περίπτωση κατά την οποία θα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, δύναται να προβληθεί κατά της εφαρμογής της απαγορεύσεως της σχετικής με την περιγραφή, την οποία επιβάλλει το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του προαναφερθέντος κανονισμού, ως υπέρτερο και άξιο προστασίας συμφέρον, το δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που απέκτησε ο κάτοχος του σήματος βάσει παραδοσιακής και αδιατάρακτης χρήσεως του διακριτικού του γνωρίσματος στην ημεδαπή;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

23 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 2333/92, τα σήματα που συμπληρώνουν την περιγραφή, την παρουσίαση ή τη διαφήμιση αφρώδους οίνου δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνουν λέξεις οι οποίες είναι ικανές να προκαλέσουν σύγχυση ή να παραπλανήσουν τα πρόσωπα στα οποία απευθύνονται (στοιχείο

α') ή μπορούν να εκληφθούν ως μέρος ή ως σύνολο της περιγραφής, μεταξύ άλλων, ενός v. q. p. r. d., η περιγραφή του οποίου ρυθμίζεται από κοινοτικές διατάξεις, ή να είναι ταυτόσημες με την περιγραφή ενός τέτοιου οίνου «χωρίς όμως τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη σύσταση του προϊόντος βάσεως του εν λόγω αφρώδους οίνου να δικαιούνται τέτοια περιγραφή ή παρουσίαση» (στοιχείο β').

24 Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, το κοινοτικό δίκαιο δεν προβλέπει ότι πρέπει να προσκομίζεται η απόδειξη περί της συγχύσεως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το σήμα περιλαμβάνει λέξεις οι οποίες αποτελούν τμήμα ονομασίας που χρησιμεύει για την παρουσίαση ορισμένων οίνων. Πράγματι, το κοινοτικό δίκαιο παρέχει αντικειμενική προστασία στις ονομασίες που απαριθμεί, επιφυλάσσοντάς τους την αποκλειστικότητα της παρουσιάσεως των οίνων προς πώληση. Κατά συνέπεια, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν έθεσε προϋποθέσεις σχετικά με την απόδειξη προκλήσεως πραγματικής συγχύσεως στους αγοραστές με ένδειξη χρησιμεύουσα για την παρουσίαση ορισμένων οίνων εφόσον, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, το προϊόν περιλαμβάνει όρο πανομοιότυπο με αυτόν που περιλαμβάνεται στην εν λόγω ένδειξη.

25 Ομοίως, η Verbraucherschutzverein φρονεί ότι η κοινοτική νομοθεσία δεν απαιτεί να αποδειχθεί ότι όντως προκλήθηκε σύγχυση. Ο αφηρημένος κίνδυνος παραπλανήσεως αρκεί, ανεξαρτήτως των αποτελεσμάτων που προκάλεσε η χρήση του σήματος σε συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών.

26 Προς στήριξη της ερμηνείας της, η Verbraucherschutzverein ισχυρίζεται ότι, με την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1981, 56/80, Weigand (Συλλογή 1981, σ. 583), που αφορούσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 355/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979, ο οποίος θεσπίζει τους γενικούς κανόνες για την περιγραφή και την παρουσίαση οίνων και γλευκών σταφυλής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 200), το Δικαστήριο προσέδωσε αφηρημένη έννοια στην απαγόρευση χρησιμοποιήσεως ενδείξεων ικανών να προκαλέσουν σύγχυση, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών σκοπών της οργανώσεως της επίδικης αγοράς. Μόνη η έννοια αυτή μπορεί να εξασφαλίσει την ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, η οποία δεν εξαρτάται από τις οπωσδήποτε διαφορετικές αντιλήψεις των καταναλωτών των διαφόρων κρατών μελών.

27 Επιβάλλεται, κατ' αρχάς, η διαπίστωση ότι το σήμα Kessler Hochgewächs δεν ταυτίζεται με την περιγραφή Riesling Hochgewächs, οπότε δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής της δεύτερης από τις περιπτώσεις που προβλέπονται διαζευκτικά στο άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92, δηλαδή της περιπτώσεως αντιποιήσεως της περιγραφής την οποία η κοινοτική νομοθεσία επιφυλάσσει σε ορισμένους οίνους.

28 Κατά συνέπεια, εάν εξεταστεί η πρώτη από τις περιπτώσεις που προβλέπονται διαζευκτικά στο άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92, πρέπει να τεθεί το ερώτημα, όπως το υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, αν αρκεί η διαπίστωση ότι ένα σήμα το οποίο περιλαμβάνει μία λέξη η οποία ανευρίσκεται στην περιγραφή ενός των προϊόντων που αναφέρονται στη διάταξη αυτή μπορεί να εκληφθεί ως περιγραφή του εν λόγω προϊόντος ή αν πρέπει επίσης να αποδειχθεί ότι η χρήση του σήματος αυτού ενέχει πράγματι τον κίνδυνο προκλήσεως στους οικείους καταναλωτές εσφαλμένων αντιλήψεων ως προς τη σύνθεση του προϊόντος βάσεως, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική συμπεριφορά τους.

29 Συναφώς, επιβάλλεται κατ' αρχάς η παρατήρηση ότι η χρήση ενδείξεων σχετικών με την ανώτερη ποιότητα επιτρέπεται ρητώς από το άρθρο 6, παράγραφος 8, του κανονισμού 2333/92 για ορισμένους οίνους και, μεταξύ άλλων, τους «αφρώδεις οίνους ποιότητας».

30 Οι ενδείξεις αυτές, εφόσον μπορούν να προκαλέσουν σύγχυση στους καταναλωτές, εμπίπτουν στην ειδική απαγόρευση του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 2333/92, στην περίπτωση κατά την οποία συνιστούν προστατευόμενο σήμα, ενώ, στις λοιπές περιπτώσεις εμπίπτουν στη γενική απαγόρευση των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 13, παράγραφος 1. Ουδόλως όμως μπορεί να λεχθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να θεσπίσει διαφορετικά κριτήρια εκτιμήσεως της έννοιας της συγχύσεως ανάλογα με το αν η ένδειξη συνιστά ή όχι προστατευόμενο σήμα, τούτο δε κατά μείζονα λόγο διότι στο

άρθρο 13, παράγραφος 1, και στο άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', γίνεται χρήση, ανάλογα με τις γλωσσικές αποδόσεις, είτε της ίδιας εκφράσεως, και συγκεκριμένα «φύσεως δυναμένης να προκαλέσει σύγχυση ή να παραπλανήσει», είτε εκφράσεων ουσιαστικά ταυτιζομένων.

31 Βεβαίως, ο κοινοτικός νομοθέτης αντιμετώπισε, στο άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 2333/92, δύο διακεκριμένες μεταξύ τους κατηγορίες κινδύνου συγχύσεως που απορρέουν από τη χρήση σημάτων προοριζομένων να συμπληρώσουν την περιγραφή, την παρουσίαση ή τη διαφήμιση ενός αφρώδους οίνου. Η διάκριση όμως αυτή, η οποία καθιστά σαφείς, υπό το στοιχείο β', τους ιδιαίτερους κινδύνους συγχύσεως όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του βασικού οίνου που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του προϊόντος βάσεως, καθώς και την ειδική περίπτωση ενός ταυτιζομένου προς προστατευόμενη περιγραφή σήματος, δεν επιρρωννύει ωστόσο την ερμηνεία ότι ο κοινοτικός νομοθέτης προσέδωσε διαφορετική έννοια στις εκφράσεις «είναι ικανές να προκαλέσουν σύγχυση ή να παραπλανήσουν» και «μπορούν να εκληφθούν» ως κάτι διαφορετικό που περιλαμβάνονται στα στοιχεία α' και β' του άρθρου 13, παράγραφος 2, αντιστοίχως.

32 Επιπλέον, όπως επισημαίνουν η Επιτροπή και η Γερμανική Κυβέρνηση, επιτρέποντας τη χρήση των σημάτων για τη συμπλήρωση της περιγραφής, της παρουσιάσεως και της διαφημίσεως των αφρωδών οίνων, ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε κατ' ανάγκη να σταθμίσει ορισμένα συμφέροντα μεταξύ τους και συγκεκριμένα, αφενός, την προστασία των καταναλωτών και, ειδικότερα, το δικαίωμα να μην παραπλανώνται ως προς τις εγγενείς ιδιότητες ενός προϊόντος και, αφετέρου, την προστασία των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας και, ειδικότερα, το έννομο συμφέρον των δικαιούχων του σήματος να το χρησιμοποιούν και να το εκμεταλλεύονται στο εμπόριο. Η στάθμιση αυτή θα διακυβευόταν σοβαρά, εάν ένας απλός κίνδυνος συγχύσεως, ο οποίος διαπιστώνεται μάλιστα χωρίς καν να λαμβάνονται υπόψη οι αντιλήψεις ή οι συνήθειες των καταναλωτών, αρκούσε για να εμποδίσει τη χρήση ονομασίας προστατευομένης ως σήματος.

33 Τέλος, με την απόφαση της 29ης Ιουνίου 1995, C-456/93, Langguth (Συλλογή 1995, σ. I-1737), σχετική με το άρθρο 40 του κανονισμού 2392/89, το γράμμα του οποίου ταυτίζεται σχεδόν με το γράμμα του άρθρου 13 του κανονισμού 2333/92, το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 28, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα σήμα, λόγω του ότι εμφανίζεται κατά τρόπο επιτήδειο, μπορεί να επιφέρει σύγχυση ή

να παραπλανήσει τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται, τούτο δε ακόμη και αν περιέχει μια λέξη η οποία χαρακτηρίζεται από την επίμαχη κανονιστική ρύθμιση ως ένδειξη δυναμένη να χρησιμοποιείται στην ονομασία ενός v. q. p. r. d. Το Δικαστήριο πρόσθεσε, στη σκέψη 29, ότι το γράμμα του άρθρου 40 του κανονισμού 2392/89 εμφαίνει ότι ο σκοπός της διατάξεως αυτής έγκειται κυρίως στην απαγόρευση της απατηλής χρησιμοποιήσεως των σημάτων. Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι για να μπορεί να θεωρηθεί ότι η χρήση ενός σήματος είναι ικανή να προκαλέσει σύγχυση στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται ή να τα παραπλανήσει, πρέπει να αποδειχθεί, σε σχέση με τις αντιλήψεις ή συνήθειες των οικείων καταναλωτών, η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου επηρεασμού της οικονομικής συμπεριφοράς τους.

34 Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Verbraucherschutzverein, η προπαρατεθείσα απόφαση Weigand δεν αποκλείει την ερμηνεία που υιοθετείται εν προκειμένω, εφόσον από την εν λόγω απόφαση δεν προκύπτει ότι ο κίνδυνος συγχύσεως, υπό την έννοια των διατάξεων που αυτή αφορούσε, μπορούσε να διαπιστωθεί χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αντιλήψεις ή οι συνήθειες των οικείων καταναλωτών.

35 Άλλωστε, η Verbraucherschutzverein δεν μπορεί να αντιτάξει ότι η ερμηνεία που γίνεται υιοθετείται εν προκειμένω συνεπάγεται σημαντικό κόστος σε χρόνο και χρήμα καθόσον απαιτεί, για την εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92, την προσφυγή σε δημοσκόπηση, πραγματοποιούμενη σε αντιπροσωπευτικό τμήμα των καταναλωτών, ή σε πραγματογνωμοσύνη, πράγμα το οποίο θα κατέληγε, στην πράξη, σε άρνηση παροχής δικαστικής προστασίας και θα στερούσε περιεχομένου την προβλεπόμενη στην προπαρατεθείσα διάταξη απαγόρευση.

36 Πράγματι, όπως έχει ήδη κατ' επανάληψη κρίνει το Δικαστήριο σε σχέση με διατάξεις ανάλογες προς τις του άρθρου 13 του κανονισμού 2333/92, οι οποίες αποσκοπούν στην αποφυγή κάθε παραπλανήσεως του καταναλωτή και περιλαμβάνονται σε σημαντικό αριθμό πράξεων του παραγώγου δικαίου γενικής ή κατά τομείς ισχύος, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον μια ονομασία ή ένα σήμα ή μια διαφημιστική ένδειξη έχει ενδεχομένως παραπλανητικό χαρακτήρα (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 17ης Μαρτίου 1983, 94/82, De Kikvorsch, Συλλογή 1983, σ. 947· της 26ης Νοεμβρίου 1996, C-313/94, Graffione, Συλλογή 1996, σ. I-6039· της 16ης Ιανουαρίου 1992, C-373/90, X, Συλλογή 1992, σ. I-131, σκέψεις 15 και 16, και της 16ης Ιουλίου 1998, C-210/96,

Gut Springenheide και Tusky, Συλλογή 1998, σ. I-4657). Πράγματι, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται, εν προκειμένω, να ελέγξει, ενόψει των περιστάσεων, εάν, λαμβανομένων υπόψη των καταναλωτών προς τους οποίους απευθύνεται, ένα σήμα ή τα στοιχεία του μπορούν να εκληφθούν ως το σύνολο ή τμήμα της περιγραφής ορισμένων οίνων. Προς τούτο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη την τεκμαιρόμενη προσδοκία του μέσου καταναλωτή, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (προπαρατεθείσα απόφαση Gut Springenheide και Tusky, σκέψεις 31 και 32).

37 Μόνον εάν αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες για την αξιολόγηση του παραπλανητικού χαρακτήρα του σήματος το εθνικό δικαστήριο μπορεί, ελλείψει οποιασδήποτε σχετικής κοινοτικής διατάξεως, να εκτιμήσει αν πρέπει, υπό τις συνθήκες που προβλέπει το εθνικό του δίκαιο, να προσφύγει σε αποδεικτικά μέσα όπως η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης ή δημοσκοπήσεως προκειμένου να διαφωτιστεί (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Gut Springenheide και Tusky, σκέψεις 35 έως 37) και, ενδεχομένως, να διατάξει προσωρινά μέτρα.

38 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προηγουμένων σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2333/92 έχει την έννοια ότι, για την εφαρμογή της απαγορεύσεως που προβλέπει η διάταξη αυτή, δεν αρκεί να διαπιστωθεί ότι ένα σήμα το οποίο περιλαμβάνει μια λέξη η οποία ανευρίσκεται στην περιγραφή ενός των προϊόντων που αναφέρονται στη διάταξη αυτή μπορεί να εκληφθεί ως περιγραφή του εν λόγω προϊόντος. Επιβάλλεται, επιπλέον, να αποδειχθεί ότι η χρήση του σήματος μπορεί πράγματι να παραπλανήσει τους οικείους καταναλωτές και, κατά συνέπεια, να επηρεάσει την οικονομική συμπεριφορά τους. Συναφώς, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να λάβει υπόψη την τεκμαιρόμενη προσδοκία σχετικά με την ένδειξη αυτή ενός μέσου καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

39 Ενόψει της αρνητικής απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, το δεύτερο ερώτημα καθίσταται άνευ αντικειμένου.

Επί των δικαστικών εξόδων

40 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 26ης Ιουνίου 1997 το Bundesgerichtshof, αποφαίνεται:

Το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΟΚ) 2333/92 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1992, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με την περιγραφή και την παρουσίαση των αφρωδών οίνων και αεριούχων αφρωδών οίνων, έχει την έννοια ότι, για την εφαρμογή της απαγορεύσεως που

προβλέπει η διάταξη αυτή, δεν αρκεί να διαπιστωθεί ότι ένα σήμα το οποίο περιλαμβάνει μια λέξη η οποία ανευρίσκεται στην περιγραφή ενός των προϊόντων που αναφέρονται στη διάταξη αυτή μπορεί να εκληφθεί ως περιγραφή του εν λόγω προϊόντος. Επιβάλλεται, επιπλέον, να αποδειχθεί ότι η χρήση του σήματος μπορεί πράγματι να παραπλανήσει τους οικείους καταναλωτές και, κατά συνέπεια, να επηρεάσει την οικονομική συμπεριφορά τους. Συναφώς, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να λάβει υπόψη την τεκμαιρόμενη προσδοκία σχετικά με την ένδειξη αυτή ενός μέσου καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Edward Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Ιανουαρίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

J.-P. Puissochet